



De bodemkwaliteitskaart en het Besluit bodemkwaliteit



FOTOGRAFIE: PLAATWERK

De bodem is belangrijk. We leven en wonen er op, we drinken eruit, we eten ervan. Om bij het gebruik van grond, baggerspecie en bouwstoffen de bodem optimaal te beschermen en tegelijk optimaal te kunnen gebruiken treedt het Besluit bodemkwaliteit in werking. Het Besluit vervangt onder andere het Bouwstoffenbesluit, de vrijstellingsregeling grondverzet en de regeling klassenindeling baggerspecie. Het Besluit bodemkwaliteit kent voor de algemene toepassing van grond en baggerspecie op of in de bodem een generiek (landelijk geldend) kader en een gebiedsspecifiek (lokaal vast te stellen) kader. Voor beide kaders is een bodemkwaliteitskaart een belangrijk instrument.

In het gebiedsspecifieke kader is die bodemkwaliteitskaart een verplicht onderdeel van de nota bodembeheer waarmee het gebiedsspecifieke kader wordt vastgesteld. In het generieke kader is de bodemkwaliteitskaart niet verplicht, maar is het

wel een goed hulpmiddel voor het grondverzet. Deze factsheet geeft aan welke regels gelden bij het opstellen en gebruiken van bodemkwaliteitskaarten in het kader van het Besluit bodemkwaliteit.



De relatie tussen het Besluit bodemkwaliteit en de bodemkwaliteitskaart

Het Besluit bodemkwaliteit regelt onder welke voorwaarden grond en baggerspecie mogen worden toegepast:

- De toe te passen grond of baggerspecie moet voldoen aan de eisen die gelden op de locatie van toepassing. Deze eisen worden in het generieke kader neergelegd in de vorm van de bodemkwaliteitsklassen wonen en industrie en achtergrondwaarden (landbouw/natuur). In het gebiedsspecifieke kader worden die eisen vastgelegd in de nota bodembeheer in de vorm van lokale maximale waarden;
- Het voldoen aan de eisen moet blijken uit een milieuhygiënische verklaring.

De bodemkwaliteitskaart vormt de basis voor het vastleggen van de eisen die gelden op de locatie van toepassing en de bodemkwaliteitskaart kan in sommige gevallen worden gebruikt als milieuhygiënische verklaring voor de toe te passen grond of baggerspecie.

De richtlijn bodemkwaliteitskaarten

De regels voor het opstellen en gebruiken van bodemkwaliteitskaarten in het kader van het Besluit bodemkwaliteit vindt u in de richtlijn bodemkwaliteitskaarten. Deze richtlijn is inhoudelijk sterk gebaseerd op de interim-richtlijn bodemkwaliteitskaarten uit 1999, die moest worden gebruikt volgens de ministeriële vrijstellingsregeling grondverzet. Dat is ook niet zo verwonderlijk. De wijze waarop we de bodemkwaliteit in kaart brengen verandert namelijk niet met het Besluit bodemkwaliteit. In de richtlijn bodemkwaliteitskaarten zijn daarom alleen die zaken aangepast die omwille van het Besluit bodemkwaliteit noodzakelijk waren. De voornaamste aanpassingen zijn:

- Het toevoegen van de functie van de bodem als indelingscriterium voor het beheergebied;
- Een andere wijze van vertaling van de bodemkwaliteit naar eisen aan de kwaliteit voor een partij toe te passen grond en baggerspecie;
- Ruimere decentrale mogelijkheden voor het gebruik van de bodemkwaliteitskaart als bewijsmiddel voor de kwaliteit van ontgraven grond;
- Regels voor de overgang naar een nieuw basisstoffenpakket.

De richtlijn bodemkwaliteitskaarten beschrijft acht stappen die nodig zijn om een bodemkwaliteitskaart te maken:

1. Opstellen programma van eisen
2. Vaststellen onderscheidende kenmerken
3. Gegevensverzameling en bewerking
4. Indelen beheergebied in deelgebieden
5. Controleren van de indeling
6. Verzamelen aanvullende informatie
7. Vaststellen bodemkwaliteitszones
8. Vertaling naar kaarten voor grondverzet
 - 8.1. Welke kwaliteit mag ik waar toepassen
 - 8.2. Onder welke voorwaarden is kaart bewijsmiddel

De belangrijkste randvoorwaarden en de bovengenoemde aanpassingen worden hieronder nader toegelicht. Voor een uitgebreide toelichting bij elke stap, verwijzen wij naar de richtlijn zelf.

Belangrijkste randvoorwaarden

De belangrijkste randvoorwaarden voor het opstellen van een bodemkwaliteitskaart zijn:

- Een omschrijving en afbakening van het beheergebied waarvoor de kaart wordt opgesteld;
- De bodemkwaliteitskaart geeft de diffuse bodemkwaliteit weer. Daarom zijn locaties waarvan bekend is of verwacht wordt dat ze verontreinigd zijn als gevolg van een puntbron, geen onderdeel van de bodemkwaliteitskaart. Deze locaties worden in een aparte kaartlaag opgeno-

men, met daarin opgenomen alle locaties die verdacht worden van bodemverontreiniging en alle bekende verontreinigde locaties;

- Bij de bepaling van de bodemkwaliteit in een zone worden bovengenoemde locaties niet meegenomen en dus uitgezonderd van het gezoneerde gebied. Voorafgaand aan ontgraven van een partij wordt vastgesteld of de partij behoort tot het gezoneerde gebied;
- In de kaart van de actuele bodemkwaliteit wordt ten minste de bodemkwaliteit van de toplaag van 0 tot 0,5 meter beneden maaiveld of oppervlaktewaterniveau vastgelegd. In een gebiedspecifiek kader mag de bodembeheerder gemotiveerd een dunnere toplaag vaststellen.
- In de kaart worden ten minste de stoffen uit het basispakket zoals vastgelegd in de NEN 5740 opgenomen;
- Er moet een balans worden gevonden tussen enerzijds het maken van een gebiedsindeling met zones met een homogene bodemkwaliteit en bodemgebruik en anderzijds een praktisch werkbaar hoeveelheid bodemkwaliteitszones;
- De bodemkwaliteitskaart wordt voorzien van een toelichting, waarin wordt omschreven hoe de kaart tot stand is gekomen, en welke inhoudelijke en beleidsmatige keuzes daarbij zijn gemaakt.

Bodemgebruik als indelingscriterium

In het Besluit bodemkwaliteit neemt de gebruiksfunctie van de bodem waarop grond en baggerspecie wordt toegepast een belangrijke rol in. In het generieke kader is de functie van de bodem samen met de bodemkwaliteit bepalend voor de kwaliteit grond en bagger die op die bodem mag worden toegepast (de bodemkwaliteitsklasse wonen, industrie of achtergrondwaarde). In het gebiedsspecifieke kader is de functie die de bodem heeft van invloed op de mogelijke risico's van de vast te stellen lokale maximale waarden. Daarmee is de huidige invulling van stand-still, zoals omschreven in de interim-richtlijn bodemkwaliteitskaarten (elke stof in de toe te passen partij moest voldoen aan 120 % van de gemiddelde kwaliteit van die stof in de zone van toepassing). In de nieuwe richtlijn bodemkwaliteitskaarten is het

bodemgebruik aanvullend opgenomen als indelingscriterium. Consequentie voor de praktijk is dat over de indeling in zones, zoals die op basis van de bodemkwaliteit tot stand zijn gekomen, een raster met de gebruiksfunctie van de bodem moet worden gelegd. Als blijkt dat de zone ook qua bodemgebruikfunctie homogeen is, hoeft de indeling in zones niet verder te worden aangepast. Is dat niet het geval, dan zijn er de volgende mogelijkheden:

- Het nader indelen in zones. Hiermee moet echter terughoudend worden omgegaan om te voorkomen dat de indeling vervalt in een lappendeken van zones. Dat laatste komt namelijk de praktische uitvoerbaarheid niet ten goede;
- Het toekennen van de meest gevoelige bodemgebruikfunctie binnen de zone aan de gehele zone. Hiermee wordt in een generiek kader de gevoeligste functie beschermd, maar dat betekent ook dat minder grond kan worden toegepast op plekken in de zone met minder gevoelige gebruiksfuncties.
- Het uitzonderen van delen van de zone met gevoeliger gebruik van de bodemkwaliteitskaart. Dat betekent dat op die gevoeliger plekken uitsluitend schone grond kan worden toegepast, maar dat in de rest van de zone een bodemfunctie kan worden gehanteerd die aansluit bij het dominante bodemgebruik in de zone;
- Het niet nader indelen van de zone en gebruikmaken van het gebiedsspecifieke kader. In het gebiedsspecifieke kader hoeft in tegenstelling tot het generieke kader geen bodemfunctie aan de zone te worden toegekend. In het gebiedsspecifieke kader moet echter wel voor die zone verslag worden gedaan (met behulp van de risicoolbox bodem) van de risico's die gepaard gaan met het vaststellen van de lokale maximale waarde voor die zone. Die risico's zijn uiteraard het grootst voor het meest gevoelige bodemgebruik in de zone.

Vertaling van de bodemkwaliteit naar eisen aan het gebruik van grond en baggerspecie in de zone

De vertaling van de bodemkwaliteit naar de eisen voor het gebruik van grond en baggerspecie in de zone zijn veranderd. In de interim-richtlijn bodemkwaliteitskaarten werden die eisen rechtsreeks afge-

leid van de gemiddelde bodemkwaliteit in de zone van toepassing (stand-still). De vertaling in het besluit bodemkwaliteit van de bodemkwaliteit naar eisen voor het gebruik is verschillend voor het generieke kader en het gebiedsspecifieke kader:

Generiek kader

In het generieke kader wordt aan de hand van de gemiddelde bodemkwaliteit een indeling van de bodemkwaliteit gemaakt in een van de volgende drie klassen, volgens de volgende methode:

Klasse achtergrondwaarden:

- Alle verontreinigingen voldoen aan de achtergrondwaarden, met uitzondering van een aantal overschrijdingen, zie tabel;
- De overschrijding mag maximaal twee maal de norm voor de klassegrens achtergrondwaarden bedragen;
- Elke overschrijding is lager dan de norm voor klassegrens wonen.

Klasse wonen:

- Alle verontreinigingen voldoen aan de klassegrens wonen, met uitzondering van een aantal overschrijdingen, zie tabel;
- De overschrijding mag maximaal de norm voor de klassegrens wonen plus de norm voor de klassegrens achtergrondwaarden bedragen;
- Elke overschrijding is lager dan de norm voor de klassegrens industrie.

Klasse industrie:

- Als de indeling niet lijdt tot de indeling in klasse wonen of achtergrondwaarden wordt de bodemkwaliteit ingedeeld in de klasse industrie.

AANTAL GEMETEN STOFFEN	AANTAL OVSCHRIJDINGEN
Basispakket	2
16-26	3
27-36	4
37-48	5

Vervolgens worden de eisen aan de toepassing van grond en bagger voor iedere bodemkwaliteitszone bepaald volgens de volgende tabel. Voor de toepassing grond geldt dat alle stoffen moeten voldoen aan de genoemde klassegrens. Uitzondering hierop is de toetsing aan achtergrondwaarden, daarbij zijn bovengenoemde overschrijdingen eveneens toegestaan.

BODEM GEBRUIK	BODEM KWALITEIT	EIS AAN TOE TE PASSEN GROND/BAGGER
---------------	-----------------	------------------------------------

Landbouw/Natuur	achtergrondwaarden	achtergrondwaarden
Landbouw/Natuur	Wonen	achtergrondwaarden
Landbouw/Natuur	Industrie	achtergrondwaarden
Wonen	achtergrondwaarden	achtergrondwaarden
Wonen	Wonen	Wonen
Wonen	Industrie	Wonen
Industrie	achtergrondwaarden	achtergrondwaarden
Industrie	Wonen	Wonen
Industrie	Industrie	Industrie

Gebiedspecifiek kader

In het gebiedsspecifieke kader mag de bodembeheerder lokale maximale waarden voor de toepassing van grond en bagger vaststellen. Een relatie tussen de bodemkwaliteit en de lokale maximale waarde is niet noodzakelijk, zolang de bodembeheerder de volgende spelregels in acht neemt bij het vaststellen van die lokale maximale waarde:

- Lokale maximale waarden beneden het niveau van de achtergrondwaarden of boven het saneringscriterium mag de bodembeheerder niet stellen.
- Ook mag de bodembeheerder niet zomaar lokale maximale waarden vaststellen boven de interventiewaarden. Dat mag alleen voor die stoffen die in een zone in het beheergebied aanwezig zijn boven de interventiewaarde. Die lokale maximale waarde boven de interventiewaarde is dan alleen van toepassing op grond en baggerspecie die afkomstig is vanuit het eigen beheergebied.
- De bodembeheerder kan op plekken in het beheergebied een verslechtering van de aanwezige bodemkwaliteit toestaan. Op die plekken mag eveneens alleen grond worden gebruikt

vanuit het eigen beheergebied om zo te garanderen dat de kwaliteit van het beheergebied als geheel tenminste gelijk blijft (standstill).

- Voor alle lokale maximale waarden die in het bodembeheerplan worden opgenomen maakt de bodembeheerder met behulp van de risico-toolbox inzichtelijk welke potentiële risico's verbonden zijn aan die normstelling.

Het gebruik van de bodemkwaliteitskaart als bewijsmiddel

In een aantal gevallen kunnen bodemkwaliteitskaarten worden gebruikt als milieuhygiënische verklaring voor de kwaliteit van grond of baggerspecie. De bodemkwaliteitskaarten voorspellen de kwaliteit van de vrijkomende grond, terwijl bij bijvoorbeeld partijkeuringen sprake is van een kwaliteitsbepaling van de vrijkomende grond. Een partijkeuring geeft daarom meer zekerheid over de kwaliteit van de toe te passen grond dan de bodemkwaliteitskaart. Maar een partijkeuring vergt tijd en kosten en heeft dus niet in alle gevallen de voorkeur. Het is aan de lokale bodem- en waterkwaliteitsbeheerders om een afweging te maken tussen het gebruik van de bodemkwaliteitskaart of de inzet van partijkeuringen als milieuhygiënische verklaring. Die afweging kan per situatie verschillen.

In de toelichting bij de Regeling wordt uitgebreid toegelicht welke factoren van invloed zijn op de afweging voor het gebruiken van een bodemkwaliteitskaart als milieuhygiënische verklaring. In de meeste gevallen wordt een bodemkwaliteitskaart als bewijsmiddel gebruikt bij het toepassen van grond afkomstig van een homogene, relatief schone zone, waarin veel metingen zijn gedaan in een meer verontreinigde zone.

Aan het gebruik van een bodemkwaliteitskaart als milieuhygiënische verklaring is een aantal algemene voorwaarden verbonden. Daarnaast is er een aantal verschillen tussen het gebruik van een bodemkwaliteitskaart in het generieke en het gebiedsspecifieke kader.

Algemene voorwaarden

- De bodemkwaliteitskaart moet zijn opgesteld in overeenstemming met de nieuwe richtlijn bodemkwaliteitskaarten;
- De locatie van ontgraving moet onderdeel uitmaken van de bodemkwaliteitskaart;
- De ontgravingdiepte moet in overeenstemming zijn met de laagdikte die door de bodemkwaliteitskaart wordt beschreven;
- Als de partij ook is voorzien van een geldig ander bewijsmiddel (partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring) dan geldt dat andere bewijsmiddel als milieuhygiënische verklaring, omdat deze een directere uitspraak doet over de kwaliteit van de betreffende partij grond of bagger.
- Als de 95-percentielwaarde van de zone van herkomst groter is dan de Interventiewaarde, moet via invoer van de 95-percentielwaarde in de risicotoobox zijn vastgesteld dat op de locatie van toepassing bij die 95-percentielwaarde geen overschrijding van het saneringscriterium plaatsvindt.

Voorwaarden in het generieke kader

- De bodemkwaliteitskaart is uitsluitend geschikt als milieuhygiënische verklaring voor toepassing in het eigen beheergebied. Voor toepassing vanuit of in een ander beheergebied moet altijd een andere milieuhygiënische verklaring worden gebruikt;
- De bodemkwaliteitskaart kan worden gebruikt als milieuhygiënische verklaring als de gemiddelde kwaliteit in de zone van herkomst voldoet aan de toepassingseis in de zone van toepassing.

Voorwaarden in het gebiedsspecifieke kader

- De bodemkwaliteitskaart en de voorwaarden voor het gebruik van de eigen bodemkwaliteitskaart en de bodemkwaliteitskaart van andere beheergebieden als milieuhygiënische verklaring zijn vastgesteld in een Nota bodembeheer die voldoet aan alle vereisten uit het Besluit bodemkwaliteit;
- Het bevoegd gezag van het bodembeheergebied waarin de grond wordt toegepast heeft de

bodemkwaliteitskaart van het beheergebied waar de grond afkomstig is (bijvoorbeeld de naastgelegen gemeente) geaccepteerd als milieuhygiënische verklaring en heeft dit in de Nota bodembeheer opgenomen;

- Voor toepassing van grond die afkomstig is van een ander beheergebied moet in de Nota bodembeheer van de ontvangende bodembeheerder zijn vastgelegd onder welke voorwaarden de bodemkwaliteitskaart uit het beheergebied van herkomst als milieuhygiënische verklaring kan worden geaccepteerd;
- De bodemkwaliteitskaart kan worden gebruikt als milieuhygiënische verklaring als de door de bodembeheerder vastgelegde percentielwaarde in de zone van herkomst voldoet aan de Lokale Maximale Waarden in de zone van toepassing. De bodembeheerder legt per zone vast welke percentielwaarde (gemiddelde of een hogere percentielwaarde) uit de zone van herkomst moet worden getoetst aan de Lokale Maximale Waarden in de zone van toepassing.

Het stoffenpakket en de bodemkwaliteitskaart

De bodemkwaliteitskaarten zijn gebaseerd op onderzoeken, waarin in de regel het basispakket uit de NEN 5740 is gehanteerd (As, Cu, Ni, Cr, Pb, Zn, Cd, Hg, PAK, EOX, minerale olie). In sommige gevallen is dat pakket voor de bodemkwaliteitskaart uitgebreid met gebiedsspecifieke stoffen. Een voorbeeld is DDT in (voormalige) fruitteeltgebieden. In de regeling bodemkwaliteit is echter een criterium opgenomen voor de afleiding van het basispakket (welke stoffen komen zo vaak verhoogd voor dat het verstandig is ze regulier te onderzoeken). Hierdoor zal waarschijnlijk het basispakket uit de NEN 5740 wijzigen. Voor alle stoffen die daardoor nieuw in het basispakket komen is dan natuurlijk geen informatie aanwezig bij de bodembeheerder. In de richtlijn bodemkwaliteitskaarten is daarom als overgangsregel opgenomen dat gerekend vanaf de datum van wijziging van het basispakket in de NEN 5740 gedurende een periode van 3 jaar de bodemkwaliteitskaart voor die aanvullende stoffen niet hoeft te worden voldaan aan de minimeis van 20 metingen per zone.

In die periode wordt voor die aanvullende stoffen de bodemgebruiknorm (achtergrondwaarden, wonen of industrie) gehanteerd als eis voor het toepassen van grond en baggerspecie in de zone van toepassing.

Contactgegevens

www.meldpuntbodemkwaliteit.senternovem.nl

Helpdesk : (070) 373 51 23

(voor al uw vragen over bodem)

Openingstijden: van 9.00 uur tot 12.00 uur

SenterNovem stimuleert duurzame ontwikkeling en innovatie door een brug te slaan tussen markt en overheid. Op professionele wijze voert SenterNovem overheidsbeleid uit rond innovatie, energie & klimaat en milieu & leefomgeving. Bedrijven, instellingen en overheden kunnen bij SenterNovem terecht voor het realiseren van maatschappelijke doelstellingen op deze terreinen, nationaal en internationaal. SenterNovem is een agentschap van het Ministerie van Economische Zaken. Meer informatie: www.senternovem.nl.

SenterNovem
Directie Milieu en Leefomgeving
Taakveld Bodem+
Juliana van Stolberglaan 3
Postbus 93144
2509 AC Den Haag
Telefoon 070 373 51 23
Telefax 070 373 51 00

E-mail: bodemplus@senternovem.nl
Internet: www.senternovem.nl/bodemplus

3BODM0709, december 2007.

in opdracht van

VROM ●  **Ruimte en Milieu**

Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld, kan SenterNovem geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten. Bij publicaties van SenterNovem die informeren over subsidieregelingen geldt dat de beoordeling van subsidieaanvragen uitsluitend plaatsvindt aan de hand van de officiële publicatie van het besluit in de Staatscourant.